

Kriza e ekzekutimit të Investimeve Publike në Shqipëri

Pse vonesat kushtojnë më shumë se vetë investimet dhe çfarë duhet bërë?

ALTAX Observatory | Tiranë, Maj 2026 | AO-PP-26-003 | Bazuar në Raportin Kërkimor ALTAX AO-RES-26-003

5–8%

Shkalla e Përfundimit (projekte në kohë)
1 nga 14 projektet

2.25×

Mbi-programim
€16.6 mld vs €7.4 mld

0.8–1.4%

Humbje BPV / Vit
159–260 mld ALL
2020–2028

**120–170
mld ALL**

Kursime nëse Reformat Zbatohen
Deri në 2030 (model CGE)

Problemi

Shqipëria investon 5–7% të BPV-së çdo vit në infrastrukturën publike mbi mesataren rajonale. Por ky nivel i lartë shpenzimesh nuk shndërrohet në rezultate. **92–95% e projekteve të mëdha publike nuk përfundojnë në kohë.** Vonesat mesatare arrijnë 2.5–5 vjet. Tejkallimet e kostove mesatarisht 25–40%, duke arritur 60% në disa projekte urbane dhe turistike. Pasoja: ekonomia paguan për infrastrukturë por nuk merr përfitimin e plotë të saj.

Shqipëria nuk ka mungesë investimesh publike. Ajo ka krizë sistematike ekzekutimi që kushton 0.8–1.4% të BPV-së çdo vit, e barasvlershme me humbjen e buxhetit të tërë vjetor të shëndetësisë.

Analiza e **350–400 projekteve** nga katër sektorë kyç (Rrugë, Ujësjellës & Kanalizime, Kullim & Vadijtje dhe Zhvillim Urban/Turistik nëpërmjet AADA-s) dhe Dokumenteve Zyrtare të Politikave Prioritare (DPP 2026–2028 dhe DPP 2027–2029) zbulon tre dështime të kumuluar:

- Mbi-programim.** Portofoli i investimeve DPP 2027–2029 (€14.83 mld) është 2.25 herë më i madh se kapaciteti real i ekzekutimit fiskal (€7.38 mld). Vetëm 36% e vlerës së portofolit të planifikuar klasifikohet si "plotësisht i pjekur."
- Stanjacion institucional.** 73% e projekteve të krahasuara mes dy Dokumenteve të Politikave Prioritare (DPP) të njëpasnjëshme (2026-2028 dhe 2027-2029) nuk tregojnë asnjë ndryshim statusi, asnjë progres nga koncepti deri te ekzekutimi.
- Kolaps i shumëzuesit.** Shumëzuesi fiskal i investimeve publike ka rënë nga teoriku 1.2–1.5 në nën 1.0. Çdo lek i investuar sot prodhon më pak se një lek vlerë ekonomike.

Figure 1 | Key Inefficiency Indicators - ALTAX Observatory 2026

Figura 1. Treguesit kryesore të joeficiencës | Burimi: ALTAX Observatory 2026

Si dëmtojnë vonesat ekonominë?

Vonesat transmetojnë dëmin nëpërmjet tre kanaleve të ndërlidhura:

Kanali i drejtpërdrejtë

- Kosto më të larta logjistike dhe transporti (15–35%) nga rrugët e vonuara.
- Humbje prodhimi bujqësor nga vaditja e vonuar (10–20% në zonat e prekura).
- Kosto më të larta për familjet nga furnizimi i vonuar me ujë të pijshëm.
- Humbje të ardhurash sezonale turistike nga projektet bregdetare e malore të papërfunduara.

Kanalet indirekte dhe fiskale

- Produktiviteti ulet me 1–1.5% për çdo 10% të kohës udhëtimi të pakursyer.
- Pagesat e konçesioneve PPP (5–6 mld ALL/vit) vazhdojnë pavarësisht ecurisë së punimeve.
- Presion mbi deficitin buxhetor dhe borxhin publik nga anekset dhe inflacioni.
- 13–36 mld ALL/vit humbje në TVSH, tatim fitimi dhe akciza.

Kostoja makroekonomike kumulative për **2020–2028 vlerësohet në 159–260 miliardë ALL** sipas skenarit status quo, e barasvlershme me 0.8–1.4% të BPV-së në vit. Çdo vit shtesë vonese rrit këtë humbje kumulative me 33–40% të mëtejshëm.

Figure 2 | Sectoral Risk Heatmap - ALTAX Observatory 2026

Figura 2. Hartë rreziku sektoriale | Burimi: ALTAX Observatory 2026

Pamje e Performancës Sektoriale

Sektor	% i Vonuar	Vonesë Mesatare	Tejkalim Kostoje	Shkalla e Përfundimit
Rrugë	80%	2.2–3.8 vjet	25–40%	8–15%
Ujësjellës & Kanalizime	97–98%	3.2–4.8 vjet	20–35%	2–5%
Kullim & Vadijtje	70–80%	1.2–2.7 vjet	15–35%	20–25%
AADA (Urban & Turizëm)	92–95%	2.5–5.0 vjet	20–60%	18–35%
MESATARE KOMBËTARE	92–95%	2.9–4.25 vjet	28–42%	5–8%

Burimi: ALTAX Observatory, bazuar në DPP 2026–2028, DPP 2027–2029 dhe skedarë projekt-per-projekt për 350–400 projekte. | Mesatarja WB6 për Shkallën e Përfundimit: 17%.

Çfarë tregojnë faktet?

Tre skenarë reformash të modeluar me kuadrin CGE-lite (kalibruar mbi matricën hyrje-dalje të INSTAT 2020 dhe parametrat BM/FMN) tregojnë një divergjencë të mprehtë në rezultate deri në 2030:

	Skenari A Status Quo	Skenari B Reformë e Moderuar	Skenari C Reformë e Plotë
Shkalla e Përfundimit 2030	8–12%	22–28%	35–42%
Shumëzuesi mesatar fiskal	0.70–0.85	0.95–1.10	1.20–1.35

	Skenari A Status Quo	Skenari B Reformë e Moderuar	Skenari C Reformë e Plotë
Humbje kumul. BPV 2025–2030	300–450 mld ALL	180–280 mld ALL	80–140 mld ALL
Borxh publik shtesë deri në 2030	+3.5–5.0 pp BPV	+1.5–2.5 pp	+0.3–0.8 pp
Kosto e reformave (institucionale)	—	€8–12 mln	€15–25 mln
Kthimi nga investimi (5 vjet)	—	1 : 12–18	1 : 20–35

Shënim: Modeli CGE-lite është tregues. Ndryshimet e parametrave brenda intervaleve të ndjeshmërisë ndikojnë rezultatet ±15–25%. Modeli i plotë CGE rekomandohet si prioritet asistence teknike BM/FMN 2026–2027.

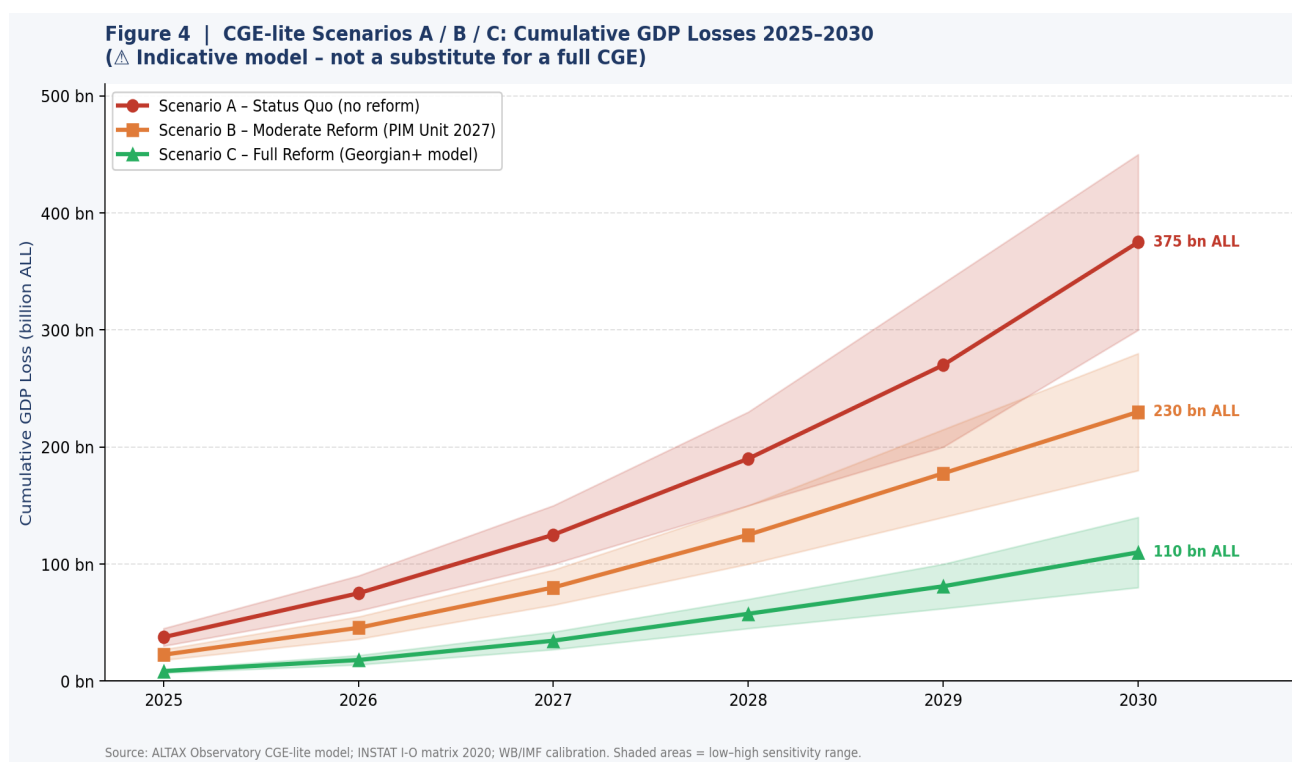

Figura 3. Skenarë CGE-lite: humbje kumulative BPV 2025–2030 | Burimi: ALTAX Observatory 2026

Referenca Gjeorgjiane

Gjeorgjia në vitin 2017 kishte mbi-programim 2.1× dhe Shkallë Përfundimi 12%, pothuajse identike me Shqipërinë sot. Pas katër vitesh reformë PIM (njësi e detyrueshme e filtrimit, filtër i rreptë pjekurie, pipeline publik i përditësuar tremujor), Gjeorgjia arriti: mbi-programim 2.1× → 1.2× | Shkalla e Përfundimit 12% → 31% | tejkalim kostoje 35% → 19%. Shqipëria mund ta riprodhojë këtë trajektore brenda 3–4 viteve.

Pesë Rekomandime Politikash

Reformat e mëposhtme përbëjnë një paketë veprimi të sekuencuar, me kosto dhe kriterë krahasimi. Së bashku mund të rrisin Shkallën e Përfundimit nga 5–8% në 25–30% brenda tre deri katër viteve dhe të kursejnë 120–170 miliardë ALL deri në 2030.

R0	<p>Pipeline Dixhital i Vetëm i Projekteve <i>Lansohet deri në Q1 2027</i></p> <p>Platforma e hapur në kohë reale (model DREAM Ukrainë / GovHub Gjeorgji) që mbulon të gjitha projektet >€2 mln. E integruar me AFMIS. Projektet e palista si "plotësisht të pjekura" nuk mund të hyjnë në buxhet. Kosto: €1.5–3 mln. ROI institucional: 1:50+. Ky hap është gjithashtu parakusht për absorptimin e fondeve IPA III dhe Planit të Rritjes WB6.</p>
R1	<p>Njësi e Pavarur PIM pranë Ministrisë së Financave <i>Operative deri në Q3 2027</i></p> <p>Njësi me 12–15 ekspertë (ekonomistë, inxhinierë, juristë) me autoritet ligjor gatekeeping mbi të gjitha projektet >€5 mln. Çdo projekt duhet të kalojë vlerësimin e pjekurisë + AKP + rrezik fiskal para miratimit buxhetor. Kosto: €1–2 mln/vit. Model i provuar: Gjeorgji (2018) dhe Maqedonia e Veriut (2025).</p>
R2	<p>Tavan Fiskal Ligjor mbi Portofolin DPP <i>Ligj i miratuar deri në Q4 2026</i></p> <p>Ndryshim i Ligjit Nr. 9936 për të kufizuar portofolin DPP në ≤80–130% të kapacitetit real fiskal të pjekur. Eliminuar mbi-programimin 2.25× që paralizon ekzekutimin. Kërkon miratim nga Këshilli i Ministrave + Kuvendi. Objektivi: mbi-programimi reduktohet në ≤1.3× brenda 24 muajve.</p>
R3	<p>Kontrata me Performancë + AKP e Detyrueshme <i>Pilot Q2 2027 (5–10 projekte)</i></p> <p>Kontrata me penalitete reale financiare (min. 0.5% e vlerës për muaj vonese >90 ditë) për të gjitha projektet >€5 mln. Analizë e pavarur Kosto-Përfitim (AKP) e detyrueshme para fillimit të punimeve. Objektivi pilot Shkallë Përfundimi: >40% për projektet pjesëmarrëse. Model: Kroaci JASPERS / Serbi.</p>
R4	<p>Rishikim Vjetor Shpenzimesh + Climate-PIMA <i>Rishikimi i parë Qershor 2028</i></p> <p>Rishikim vjetor i të gjitha investimeve publike nga Njësia PIM + zbatim i metodologjisë BM/FMN Climate-PIMA për projektet >€10 mln. Publikim tremujor i Shkallës së Përfundimit, Intensitetit të Vonesave, Tejkallimit të Kostove dhe Indeksit të Rrezikut Fiskal për çdo projekt >€2 mln. Objektivi kombëtar Shkalla e Përfundimit: 25% deri në 2030.</p>

Kalendari i Zbatimit

Afati kohor	Veprimi kryesor	Institucioni përgjegjës	Rezultati i pritur
2026 Q3–Q4	Ligji i tavanit fiskal miratohet; ndërtimi i bazës së të dhënave të projekteve nis	MF + Kuvendi	Themelet ligjore
2027 Q1	Paneli publik dixhital lansohet (R0)	MF + Drejtorja e IT-së	100% transparencë projekte të mëdha
2027 Q2	Pilot kontratat me performancë nisën (5–10 projekte)	Njësia PIM + autoritetet kontraktuese	Shkalla e Përfundimit pilot >40%
2027 Q3	Njësia PIM plotësisht operative (R1)	Ministria e Financave	100% projektet >€5 mln të filtruar
2028	Rishikimi i parë vjetor i shpenzimeve + Climate-PIMA zbatuar	MF + Njësia PIM	Shkalla e Përfundimit arrin 15–20%
2030	Impakti i plotë i reformës	Të gjitha institucionet	Shkalla e Përfundimit 25–30%; kursime 120–170 mld ALL

Dimensioni i Integritimit European

Këto reforma nuk janë vetëm masa teknike-fiskale. Ato janë **kushte eksplicite të rrugës së integritimit europian të Shqipërisë**:

- **Kapitulli 22** (Politika Rajonale & Instrumentet Strukturore): kërkon kapacitet të demonstruar PIM para se fondet strukturore dhe të kohezionit të mund të aksesohen.

- **Fondet IPA III dhe Plani i Rritjes WB6 (€6 mld, 2024–2027):** kushtet e menaxhimit të projekteve kërkojnë Shkallë Përfundimi mbi 25% dhe mbi-programim nën 1.4×. Pa reformë, Shqipëria rrezikon të mos absorbojë paketën më të madhe fondesh të ofruar ndonjëherë.
- **Konvergjencë institucionale:** Njësia PIM (R1), tavani fiskal (R2), paneli publik (R0) dhe kontratat me performancë (R3) janë të krahasueshme me standardet e BE-së të kërkuara në proceset JASPERS dhe DG-REGIO.

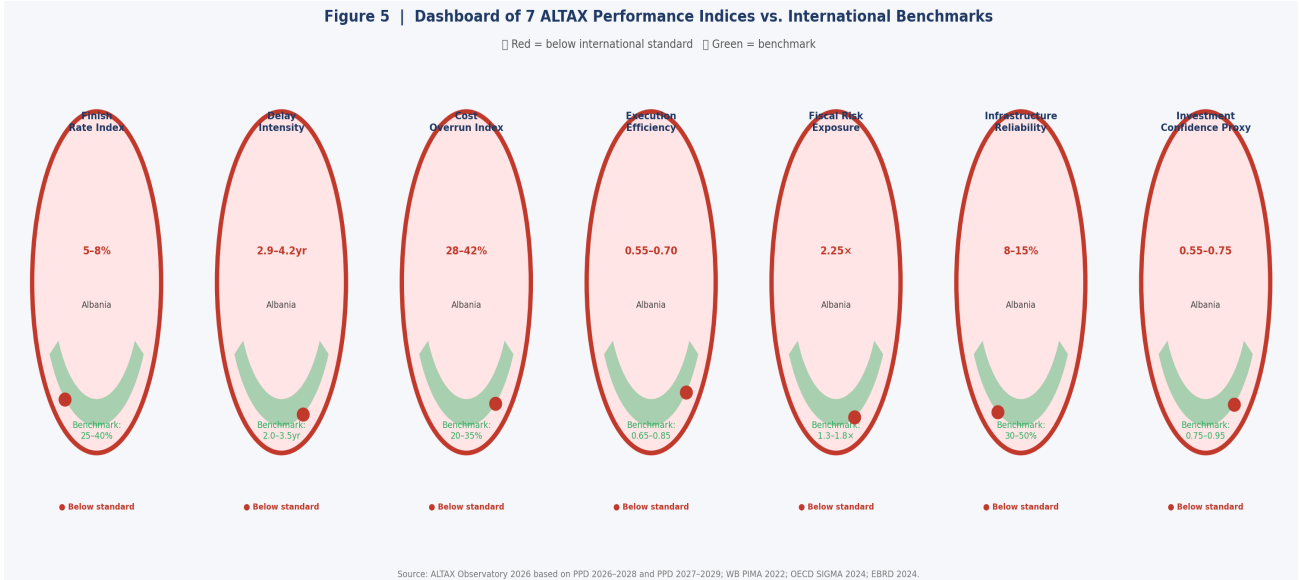

Figura 4. Paneli i indekseve të performancës ALTAX kundrejt standardeve ndërkombëtare | Burimi: ALTAX Observatory 2026

Përfundime

Sfida e investimeve publike të Shqipërisë nuk ka të bëjë me **sasinë** e parave të shpenzuara, por me **cilësinë e ekzekutimit**. Çdo vit vonese sistematike kushton më shumë se sa do të fitonte një vit investimi i ri. Reformat e propozuara këtu nuk kërkojnë miliarda të reja: ato kërkojnë vullnet politik për të ndryshuar rregullat e lojës.

Nga planifikimi sasior tek planifikimi cilësor. Nga listat e projekteve te pipeline-t e zbatueshëm. Nga optimizmi strategjik tek llogaridhënia institucionale. **Kostoja e mosveprimit midis 300–450 miliardë ALL humbje kumulative BPV deri në 2030 tejkalon shumë herë €15–25 milionët e nevojshëm për zbatimin e reformës së plotë.**

ROI institucional: çdo €1 i investuar në reformën PIM (Njësia PIM + panel + pipeline) parandalon €20–35 humbje BPV dhe shkyç aksesin në €6 miliardë fonde BE dhe Plani i Rritjes. Shqipëria ka një dritare të ngushtë mundësie. Koha për të vepruar është 2026.

Rreth ALTAX Observatory

ALTAX Observatory është platforma kërkimore e ALTAX – Qendrës për Kërkim Fiskal dhe Ekonomik, një qendër e pavarur jofitimprurëse me seli në Tiranë. Ajo prodhon analiza të paanshme të bazuara në të dhëna mbi politikën fiskale dhe ekonomike të Shqipërisë. Ky dokument politikash bazohet në Raportin Kërkimor ALTAX AO-RES-26-003

Kontakti & Shkarkimi

www.altax.al | altax@altax.al

Raporti i plotë kërkimor, anekset e të dhënave dhe metodologjia e indekseve të disponueshme në altax.al/data (Q3 2026).

© ALTAX 2026. Për përdorim jotregtar me atribujm.